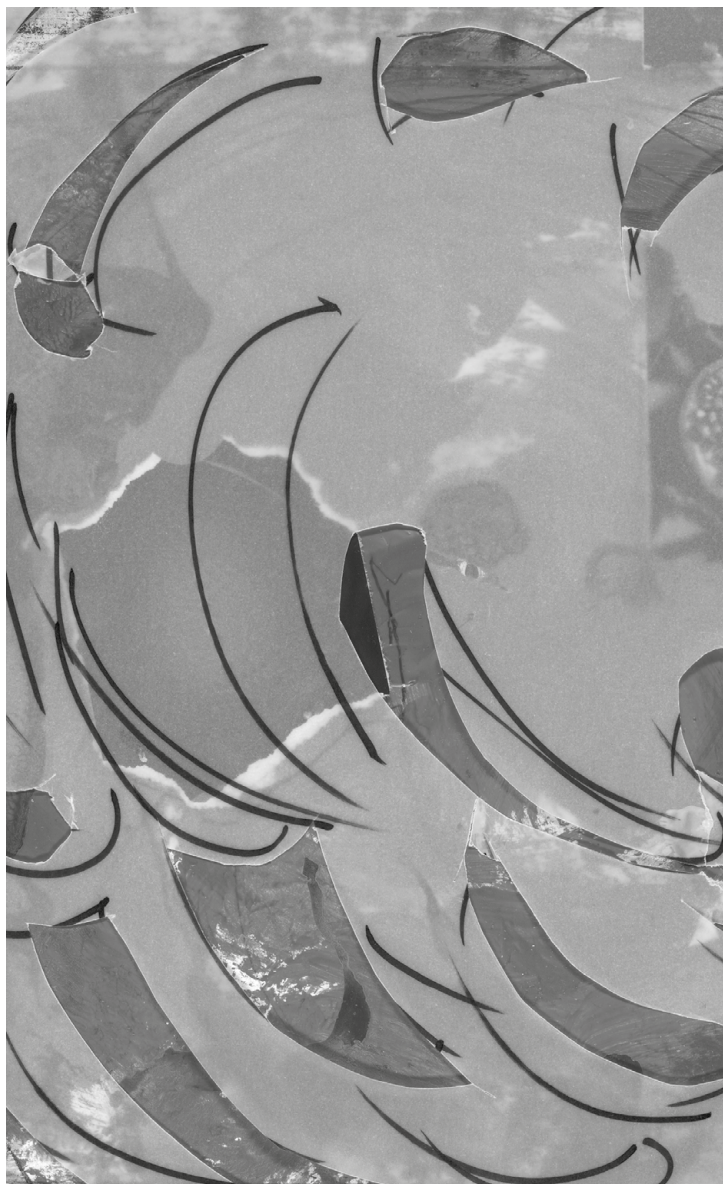

Současné otázky

82.

Michal
Altrichter

Hořící Láska přichází mezi vás!

Podněty k duchovnímu životu

Existují celé tematické řady katolických, církevních, biedermeierovských, berlínských, sárských či švábských, pijáckých, mysliveckých a jarmarečních aj.

Nepostačí k přesnému vyhodnocení, objeví-li se citová kooperativnost a solidarita, střídání *my/vy* a *já/ty*, konsenzuální *že*, kontaktové *hmm* coby signál pozornosti. Vřelost ještě nemusí být autentická, robustnost neosobní. Anebo nadužívání intenzifikátorů *úžasně*, *strašně* sice avizuje přehnaně postoje, ale obsah bývá obvykle vážnější než „neekonomičnost“ (možná i omšelost) takových forem. Popisy „církevních“ reálií leckdy překračují jazykové bariéry (tvoření nových slov nacházíme vedle elementární gramatické chyby; jsou zde významové změny existujících slov; přejímání cizích slov a sémantické kalkování).

Komorní příběhy bez paralelního dějství; není tu série prolétajících se dějů. Do popředí ovšem vystoupí typologická dvojdomost témat, v kontrastním řazení. Pro „církevní“ novely je typické východisko spirituální teologie (byť někdy předložené šablonovitě či méně psychologicky), že *výsledkem zkušenosti není deziluze*. Ani v tiché existenci nejde o bizarní tichošlápkovství; hlavní hrdina nezakouší „soukromý osud“; leccos právě souvisí s univerzálními hodnotami.

(1) Jeden z textů je Gesegnete Trübsal (Požehnaný zármutek).¹⁰⁴ Tenor sdělení: Kdo se mne ujme, když smrtící příboj doléhá mocně: nedůvěra i zostouzení? Trpíš paranoií, odpovídali tomu, kdo se takto rmoutil. Žiji naopak naplno Pána, odvětí ten, jenž nedokáže povědět ani rozklíčovat, co vše vlastně prožívá. Církevní novely tohoto typu doznaly mnoha sdělení. Nemusíme ani uvádět, že kroužíme zase kolem „klerikálních“ témat. Ať jsou to z války, s názvem Zrada bratra nebo Klevetění blízkých, Pastýřova pomluva nebo Konverze východiskem, její

¹⁰⁴ Srv. Jan 16,20: Zármutek se obrátí v radost.

autoři buď to sami zakusili, nebo ke sdělení „dobrodružně“ přišli. Najednou se odhalí, zda text autor **píše s pohledem na Pána**, nebo na reklamní balamucení.

(2) V jedné novele se uvádí: Pečuj o duši druhých, a hledej posilu v Písmu, pak ti srážení i drolení (kolokabilní *Niederschlag und Zerbröckeln*) od druhých nebude upřednostněným tématem. Ani noční můrou. Pán sám tímto trpí: každý záchvěv s námi prožívá. A vyvádí nás z tunelu smrti. Odvalí kámen z našeho zazátkovaného srdce.

(3) V jiné novele je zase řeč o nešťastníkovi, jenž má dojem, že pro představeného je složitý, pro kolegy v kněžské službě tuze bystrý („rentgen“), takže není problém vyjmenovat (separovat od celku) jeho kritická slova (aniž by se brala v potaz jeho celková osobnost), která znamenají: Nepustíme si tě k sobě blíž (třeba v místní církvi), protože toho o nás víš mnoho, a tím, že nejsi jedním z nás (nechodíš na politické večírky a neusmíváš se našim vtipkům apod.), žij si svůj abstraktní (knižní) život v tom svém smutku. A ti, kdo ho odstavují a vytvářejí o něm veřejné mínění, vědí, že se nejedná o bouřliváka, nýbrž precitlivělého introverta, takže si jsou jisti, že proti nim veřejně nevystoupí. Ať se tedy trápí se svými knihami, povídá kdosi, kdo knihy nikdy nečte. A on procházejí tunelem smrti nakonec pochopí, že je ošidné, pokud „skočí na lep“ Zlému, který mu chce vsugerovat, že existuje jen tato jediná struktura „nepřijetí“ (člověka). Příběh končí hlubokým prolnutím do Božího života, skvělými pastoračními výsledky a vděčností dotyčného, jenž je rád, že se nemusel pořád tázat (přijímají mne / nepřijímají). Řekli bychom: netrmácel se kariéře.

(4) Jiný příběh je přímo o představeném, jenž si v sobě nese jakoby „subtilní“ (ihned nezahlédnutou), avšak mocnou polohu ješitnosti. Co dobrého vykonají druzí (podřízení), to udělal přece on sám. Kdosi opravil obrovský areál poutního místa,

ale v tisku a na veřejnosti vůbec se říká „to udělal náš představený“. Ten se ani nezardívá. Téměř jako v jednom příběhu poručíka Columba, kde uznávaný dirigent souvisle používá talent nýmanda, začínajícího kolegy, a to, co od něho převezme, považuje automaticky za své. Vždyť beze mne nemůže zholanic, anebo: Za vše sám nesu odpovědnost, on nechť mlčí. Je to vhypostatizované ego do děl (téměř do životů) podřízených. Takový člověk žije v umělém, a přitom smutném světě. Druhé nahlíží pouze jako loutky svých pokynů. Respektive je už nenahlíží. A tito „druzí“ se buď odvracejí, nebo v pyramidálním systému lokální církve „šéfa“ udržují v „dobré náladě“. Pochlebují mu. To samozřejmě ochromuje celý „provoz“ života kněží i věřících, byť zpočátku se zdá všechno „lesklé, dobré“. Tento neduh vybudoval mezi lidmi falešné vztahy na mnoho let. Konce takové duše jsou hořké.

(5) Další příběh má podtext: Jak to, že když se úporně hádáme (srv. *Sk* 15,1), Duch Svatý může v našem rozpoložení srdcí něco rozhodnout? Proč neuteče mimo pohádané? A jako přes „kopírák“ se otevírají jednotlivé postoje klasické křesťanské morálky: od toho, kdo se cíleně hádá, po toho, kdo „upadl“ do hádky, pakliže si nese s sebou zátěž neasketického chování (nežije pospolu s druhými, kteří by ho formovali, takže z „co na srdci, to na jazyku“ vzniká série hašteřivosti); pak tu máme „svědectví“ (o) těch, kteří dokážou rozlišovat banální témata pro hádku od závažných, ale stejně svůj postoj nevyargumentují. Pozitivně na nás dopadne jedno spirituální hledisko: křesťan není ten, kdo se nehádá, ale ten, kdo s postojovým profilem zápolí. Velikán apoštol Pavel není méně svatý než stovky jiných světců, kteří nebyli bezvětrím v zastávání stanovisek. Sdělení autora je prosté: Kdo se domnívá, že se nikdy nebude hádat, může být dostatečnou příčinou značných napětí mezi lidmi (teze některých ruských filosofů, například Šestova).

(6) Jiný příběh: Univerzální hodnoty *versus* titěrný mikrokosmos, přičemž odvolávání se na ně působí nejbližším neklid, protože si ho vyhodnocují jako pýchu, zatímco on vnímá, jak se ztrácí v lokálních banalitách. *Kdo nemá autoritu, druhého nepřesvědčí*, leda trpělivým snášením nepochopení. Příklad nějaké komunity: někdo nepovažuje za nejdůležitější jídlo, hodnocení celovečerního filmu, úsměv fanynky. A tak je pro jiné rozmrzelý, zádušný, nekooperuje. A ve skutečnosti těmto žehná, má je rád, akorát tu a tam nezvládne nápor „domácí“ nespravedlnosti a povrchnosti. Paralelně se tu lemuje i příběh rodiny, kde se hlubší manžel nedokáže usmívat vulgárním větám manželky, jež si je přináší ze svého pracoviště. A tak si manžel řeší dilema: neupřímně se smát hloupostem, nebo nalézt pokoj ve své duši a stavět na tom, co je pozitivně příznivého. Avšak jeho choť v tomto „nekooperování“ spatřuje zádrhel celého společného života. Mocná tu je ješitnost a lenost v duchovních věcech. Pro manžela nakonec nemalá muka.

(7) Anebo příběh: Stálé upozorňování na „dodej příklad“ není téma z Platónových dialogů (to neustále po Sókratovi žádali dialogizující), ale písek v očích, který tak zastírá konkrétní Boží jednání, že každé seberozhodnější slovo působí jako abstrakce. Například „měj důvěru“, „odpust“ se chápe (ne jako mít výzvu v dané situaci, která se naskytne, ale) jako dopředu zamítavé stanovisko (alibi), pakliže není pevný bod v srdci, nýbrž toliko neochota vyjít ze svého ega (vlastních zvyků a spokojeného pohodlí). Téma je jakoby střížené z filokalických otců. Ke sdělení „Bůh hovoří“ někdo uvede: Jak, kdy a proč zrovna ke mně? Anebo jiný: Jdu si raději poklidit králíky, tam je konkrétní činnost, která se Bohu líbí; všechna ta Boží tajemství nejsou „ani za mák“ pro mne; jsem obyčejný člověk. Ptáme se: Kde je pozván Duch Svatý, aby rozšířil naše srdce a my neodsoudili ty, kteří Božími tajemstvími žijí? Jistý Manfred podotkne:

Chybu dělají ti, kteří se Bohem zaobírají, my ho automaticky žijeme. A zase jistá Agnes naopak uvede: Omyl netkví v tom, že by nějaký kněz hovořil náročně o Božích tajemstvích, takže se někdo zpěčuje (ošívá) vůči nim, ale protože dotyčný nepracuje se svědomím, a tak nevidí ani konkrétní projevy duše; chce být „jen tak“. Přejde třeba ke zpovědi se slovy: Tak jsem hříšný, ale neuvede ani jeden konkrétní projev svého hřešení. Jsou to následky četných společenských, náboženských, ale i lokálně církevních příčin.

(8) Když se ve Skutcích (srv. *Sk* 10,41) uvádí, že s Ježíšem někteří jedli a pili, zajisté nejde o údaj ohledně naší libůstky v jídle, ale o potvrzení, že Vzkříšený koná tělesné věci duchovně. Jiného rázu je častá výtka v Písmu, že usilujeme jen o čistě lidské a tělesné (například nevěříme tomu, že se lze zaobírat Božími tajemstvími, a je potřebné „pro Boha, církev a lid Boží“ podnikat). Rozlišením zůstává Kristus, v němž máme svobodu dělat to, co je jeho, nebo to, co děláme pro sebe, a přitom říkáme pokrytecky „pro Pána a jeho oslavu“.

(9) Nedíváme se na historizující novelu *Růst a vzrůst* (*Wachstum und Aufkommen*)¹⁰⁵ očima detailnické „městské kultury“ či později popisujícího Raaba a Storma, ale psychologie hrdiny, kněze Stefana, není odlišná od té naší. Vzdělaný klerik se navrácí z ciziny do Anglie, kterou brzy čekají „Jindřichovy husarské kousky“. Doba nabitá protikladnými podněty: od „nedivoč, ty jeden plašoun“, až po „radikalizujeme se vůči neomaleným“. Polarita příliš zhoznutého vstupování do duchovního života a nezadržitelného prostupování venkem se tu setkává. Jemné chápání venkovního světa a předpřipravené mentality druhých, jež bude explodovat, je vlastně

¹⁰⁵ Asi bychom mohli odlišit, že něco roste nejen vnějškově, ale celkově, a něco vzrůstá zevniř, například rosteme duchovně a Ježíš námi prorůstá.

jen soukromým „pocitem“ dotyčného kněze. Druzí se baví, problémy vytěšňují, rozšiřují nesprávné fámy o nedůležitých lidech, zatímco protagonisté „revoluce“ se v zátylí usmívají. Dotyčný kněz samozřejmě není světec, ale jen člověk ztišených gest – do svatosti tichého Beránka dorůstá postupně. Co mohu nabídnout s jemnou teologií, která dává správné vyhodnocení toho, co se děje, když ji nepřetlumočím tak, aby se jí nechali motivovat ti kolem mne, je jedna z dominantních tezí textu. Přijetí hlubších hodnot podléhá zákonitosti trpělivosti a Božího, přiléhavého času. Ve věčnosti, v Srdci Pána, je však vše obtisknuté.

Stefan se vypořádává s otázkami: Proč mne Hospodin povolal v tomto čase a na tomto místě; práci si vždy umím najít, ale nakolik jsem jí schopen být prospěšný druhým; kdy se mám ozvat, když druzí tupí hlubší reflexi o lidském údělu a působení Pána; mám mlčet, nebo se ozvat, tedy nechat zlořád plynout, nebo rozjitřit zdánlivý pokoj; mám veřejně uvést, pokud někdo „tuneluje“ majetek, nebo mít podíl na nekalostech a mlčet; nechce ode mne Hospodin, abych se zcela stáhl z „veřejné scény“, pokud stejně o leccčems rozhodují druzí. Nakonec přijde s řešením: z boje neutíkat, mlčení Pánovo je posílení mé důvěry k němu, dělám, čeho jsem schopen, a prosím Pána o svobodu, aby to se mnou příliš „neházelo“. Vidíme, že výrazy v textu jsou novodobé (například svoboda), ale problémy jsou po staletí tytéž.

(10) Upjatost ve svěřeném církevním díle (například při formaci kandidátů ke kněžství) může zrcadlit nejen nesvobodu dotyčného formujícího, ale i zasévání jednostrannosti do svěřených. Nejde o to, aby bohoslovec chodil jako lázeňský švihák, ale vezme-li si barevnější košili, je už prý světák. Že někteří odcházející z duchovního stavu nosili strakatější košili, může být stejně tak výmluvné, jako nemalý počet odcházejících, kteří

chodili v úborech šedivých a zhola beztvarych. Akorát mysl stažená si povšimne spíše „nebezpečné pestrosti“, nikoli redukcujícího „pilníkování“. Samozřejmě zůstáváme ostražití, máme-li v budoucím knězi nyní přítomného cirkusáka, ale formující by si měl spíše povšimnout, jakou vnitřní zralost ten který kandidát má, ne že „zapadl do kolektivu“, aniž by ho bylo slyšet, že dýchá. Upozorňovat bychom měli na vnitřní pozitivní hodnoty, ne začít hanobením vnějšku.

O tom je příběh dvou alumnů, kdy jeden byl nevěrohodný (a nepohodlný) svou „hranatou“ bystrostí a druhý použitelný pro cokoli, neboť byl klidný tím, že nikdy nevyslovoval názor. Žádný ani neměl. S kým byl lid v pastorači více spokojený? Se šedivákem, slušňákem, nebo s tvůrčím a motivujícím? Tomu, kdo měl svůj názor (a to pořád s církevním smýšlením, akorát nepapouškoval), naštěstí pomohl jeden misionář, jenž ho potěšil slovy: Vydrž, chlapče, neboť desetkrát se člověk se svými chutěmi, postoji a míněními za život změní. Proč takto jednají odpovědní formátoři? Protože to vidí u svých ještě vyšších představených? Je svoboda ducha, tiše odpočívající v Pánu, a je tzv. „svoboda“ ducha, zdůvodňující si i vlastní ideologickou šedivost.

V exilovém časopise **České slovo** má delší vzpomínku Josef Čupr. Vyjměme jedno sdělení: Strávil jsem mezi československými exulanty v Řecku několik dní. Přesvědčil jsem se, že tvrzení komunistické propagandy, že za hranicemi zůstávají lidé, kteří se provinili proti trestním a morálním zákonům, jsou naprosto falešná. Všichni kolem mne byli výborní. I když se někdy v táboře sešel horal z Dardanel s děvčetem z Bečuánska, stařena ze „země skal“ (Štipérie) a dědoušek z Besztercebánya (Banské Bystrice), tyto dvojice si nakonec našly společný úděl a jejich budoucnost byla šťastná.

České a anglické resumé

Text vychází z několikaletého pozorování, analýz a vyhodnocování tematiky místní církve. Pomůckou k sepsání byl i synodální proces v jednotlivých diecézích, podle jehož zkušeností bylo možné i po jeho ukončení vést dialog mezi lidmi napříč profesemi. Otázky, aktualizované a pronášené v kontextu synodální atmosféry, nabízí předložená systematizovaná reflexe. Mezi jiná témata patří: nakolik žijeme tím, čemu se věnují lidé kolem nás; kdy lze být kritický; jak se můžeme v těkavosti, a to i postcovidové situace soustředit; jaké jsou radosti našeho Pána uprostřed trampot a svízeli? Může odborná teologie napomoci k pochopení stávající situace?

Kniha zahrnuje podotázku vzhledem k ukrajinsko-ruskému konfliktu: nakolik vyzýval Tolstoj k odkládání zbraní a vybízel k abstraktnímu usmiřování? Jak se z falešného postoje pacifisty trápil Dostojevský? Nenapomohl pasivní přístup k nastolení ruské revoluce?

Shrnujeme: Náběhové, dominující a „venkovními pozorovateli“ přetřásané chyby pastýřů: spolčování se s mocnými státními činiteli; necelkové přijetí papeže Františka; podnikatelská nekompetence. U představených: neznalost lidí, s nimiž se v daném úseku pracuje; spolupráce s těmi, kteří nevyslovují odlišná stanoviska; přetížené ego v podobě neošetřené ješitnosti. U mužských spiritualit: oblast intimity; pobíhání za svěťáckými záležitostmi; nízké povědomí kněžské spirituality. U ženských spiritualit: psychologismy nahradily spiritualitu živého Boha; hašteřivost mezi sebou; rozladěnost z toho, že se neví, jaká je jejich identita. U kněží: unikání do osobních zálib; nevzdělanost; větší angažovanost ve výstavbě či opravách než tichost a naplnění v osobní modlitbě. U věřících: „kocovina“ z nenaplněných očekávání; skepse vůči kléru; jednostranné bizarnosti (posuzování liturgických úkonů, soukromé vize apod.).

Obsah

Oheň jsem přišel vrhnout na zem, a jak si přeji, aby už vzplanul! (<i>Lk 12,49</i>)	5
Duchovní život	7
Kněžská témata	41
Kulturní přesahy	89
Společenská témata	302
Seznam literatury	385
Biblické odkazy	388
České a anglické resumé	389

Michal Altrichter

*Hořící Láska
přichází mezi vás!*

Odpovědná redaktorka

Luisa Karczubová

Návrh obálky a sazbu písmem

Baskerville Ten Pro

zhotovil Tomáš Ježek

Vydalo nakladatelství Centra Aletti

Refugium Velehrad-Roma, s.r.o.

Křížkovského 4, 772 01 Olomouc

e-mail: refugium@refugium.cz

www.refugium.cz

jako svou 595. publikaci

Tisk a knižní zpracování

Printo, s.r.o., Ostrava

Vydání první

Olomouc 2022

ISBN 978-80-7412-444-0

cena 350 Kč (včetně DPH)